

Erebe-nyomozó

Kvíz, forrásdetektív, térképfelfedezés és keresztrejtvény | 8–14 év, differenciálható

Ezt a füzetet önállóan vagy párban is használhatod. Először próbálj emlékezetből válaszolni, aztán keresd meg a bizonyítékot az Erebe-oldal forrásai között. Nincs ranglista: az a cél, hogy tudd, miért igaz egy állítás. A megoldókulcs a füzet végén van.

1. Villámkvíz · első hat kérdés

1. Hol tártak fel római kori útállomásként értelmezett épületet?

- ☐ A. A mai Erebe-szigetek erdejében
- ☐ B. Gönyű Nagy-Sáros-dűlőjében
- ☐ C. Nagyszentjános templomterén

2. Mit dokumentáltak a nagyszentjánosi Proletár-dűlőben?

- ☐ A. Római őrtorony maradványát
- ☐ B. 19. századi gőzhajógyárat
- ☐ C. Középkori dunai világítótornyot

3. Melyik évben alakíthatott Nagyszentjános önálló önkormányzatot?

- ☐ A. 1848
- ☐ B. 1990
- ☐ C. 2017

4. Mikor szentelték fel a mai nagyszentjánosi templomot?

- ☐ A. 1759-ben
- ☐ B. 1949-ben
- ☐ C. 1999-ben

5. Mekkora az Erebe-szigetek erdőrezervátum nyilvántartott magterülete?

- ☐ A. 6,4 hektár
- ☐ B. 64,4 hektár
- ☐ C. 644 hektár

6. Mit támaszt alá önmagában az „Erre be!” névmonda?

- ☐ A. A török kori esemény pontos lezajlását
- ☐ B. A helyi elbeszélés és emlékezet létezését
- ☐ C. A mai szigetek 500 éve változatlan alakját

1. Villámkvíz · második hat kérdés

7. Melyik beavatkozás után indult jelentős feltöltődés az Erebe térségében?

- ☐ A. Az 1896 utáni kőszórásos szabályozás
- ☐ B. A középkori városi falak építése
- ☐ C. A 2017-es kikötői átadás

8. Melyik község területén tartják nyilván a rezervátum erdőrészleteit?

- ☐ A. Gönyű
- ☐ B. Nagyszentjános
- ☐ C. Komárom

9. Mi történt a Győr-Gönyű közforgalmú kikötővel 2017-ben?

- ☐ A. Átadták a fejlesztett intermodális kikötőt
- ☐ B. Először létesült itt római útállomás
- ☐ C. Megkezdődött a 19. századi lóvontatás

10. Mit állíthatunk biztosan egy 2022-es erdőfelmérés és egy mai térkép alapján?

- ☐ A. A Duna mellékágai mindig ugyanott voltak
- ☐ B. A szigetvilág alakja történetileg változott
- ☐ C. A régi névmonda minden részlete megtörtént

11. A gönyői postakocsi-fogadó 1759-1769-es építési időszaka melyik forrásban szerepel?

- ☐ A. Egy régészeti ásatás mérési naplójában
- ☐ B. Gönyű önkormányzati falutörténetében
- ☐ C. Az erdőrezervátum botanikai felmérésében

12. Melyik közlekedési kapcsolat erősítette Nagyszentjános fejlődését 1856-ban?

- ☐ A. A vasúti állomás
- ☐ B. A modern repülőtér
- ☐ C. A Győr-Gönyű intermodális kikötő

2. Forrásdetektív

Minden állítás mellé írd a megfelelő kategória betűjelét. Egy történet lehet érdekes és fontos akkor is, ha monda.

A = régészeti adat | B = helyi monda | C = helyi feltételezés | D = nem következik a forrásból

1. Gönyű Nagy-Sáros-dűlőjében római kori útállomásként értelmezett épületet tártak fel.

Választott kategória: _____

2. Az „Erre be!” kiáltással a törököket valóban csapdába csalták az erdőben.

Választott kategória: _____

3. A 2015-ös rendelet a nagyszentjánosi 1771. lelőhely őrtornyának maradványait védi.

Választott kategória: _____

4. Öreg-Szentjános régi templomából biztosan alagút vezetett Pannonhalmáig.

Választott kategória: _____

5. I. Ferenc császár valószínűleg a gönyői fogadóban éjszakázott.

Választott kategória: _____

6. Egy római kori bélyeges téglá önmagában igazolja, hogy teljes légió élt az Erebe-szigeteken.

Választott kategória: _____

3. Térképes megfigyelés

Nyisd meg a gyormarketing.hu/EREBE/terkepek/ oldalt vagy az OpenStreetMapet. A mai térkép segít a jelenkori helyek megkeresésében, de nem korabeli térkép.

1. A jelenkori térképen melyik település belterülete fekszik közvetlenül a Duna partján?

- ☐ Gönyű
- ☐ Nagyszentjános

2. Melyik településhez sorolja a kutatási nyilvántartás az Erebe-szigetek erdőrészleteit?

- ☐ Gönyű
- ☐ Nagyszentjános

3. Mire NEM használható önmagában egy mai térkép?

- ☐ A mai Duna és települések megkeresésére
- ☐ Egy középkori sziget pontos partvonalának bizonyítására

Plusz kihívás: rajzold be a főmedret, jelöld meg Gönyűt és Nagyszentjánost, majd magyarázd el egy mondatban, miért nem azonos a községhatár a régi szigetparttal.

4. Keress öt vízszintes szót!

Töltsd ki a szavakat. A megadott pozíciójú betűket felülről lefelé olvasva kapod a titkos helynevet. Ez a nyomtatható változat az online rejtvény párja.

1. A folyó természetes „vályúja”. (5) _____ Titkos betű: 2. betű
2. Időszakosan víz alá kerülő folyó menti terület. (5) _____ Titkos betű: 2. betű
3. Minden oldalról víz veszi körül. (6) _____ Titkos betű: 5. betű
4. Történeti dunai teherhajótípus. (9) _____ Titkos betű: 1. betű
5. Fákból álló élőhely. (4) _____ Titkos betű: 1. betű

Függőleges megfejtés: _ _ _ _ _

5. Időgép

Írd a megfelelő évszámot az esemény mellé. A legrégebbitől a legújabbig rendezd a listát, majd ellenőrizd a forrásokat a weboldalon.

- _____ Egységes alapfelmérést végeznek az Erebe-szigetek erdőrezervátumban
- _____ Átadják a fejlesztett Győr-Gönyű kikötőt
- _____ Régészeti feltárás a gönyői Nagy-Sáros-dűlőben
- _____ Felszentelik a Szent János és Szent Liborius templomát
- _____ Nagyszentjános önálló önkormányzatot alakít
- _____ Megkezdődnek az Erebe-térség későbbi feltöltődését előidéző szabályozások
- _____ Nagyszentjános vasúti állomást kap

Beszélgétek meg: a régészeti feltárás időpontja miért nem azonos az egykor itt élők korával?

Pedagógusnak · megoldások és visszajelzés

A válaszok ellenőrzése után minden résztvevő fogalmazzon meg egy mondatot: „Ezt először másképp gondoltam, de a forrás alapján...” A javítás nem büntetés.

Villámkvíz megoldókulcs

1. B — Gönyű Nagy-Sáros-dűlőjében. A Magyar Nemzeti Múzeum a gönyői Nagy-Sáros-dűlő I. lelőhely épületét útállomásként, illetve lóváltóállomásként értelmezi.
2. A — Római őrtorony maradványát. A 1771. lelőhelyen római kori őrtorony maradványait dokumentálták. Ez nem azonos a gönyői útállomással.
3. B — 1990. A község önkormányzati településtörténete 1990-re teszi az önálló önkormányzat létrejöttét.
4. C — 1999-ben. A Szent János és Szent Liborius templomát 1999. június 27-én szentelték fel.
5. B — 64,4 hektár. Az Erdőrezervátum Program ER-47 adatlapján 64,4 hektár magterület szerepel.
6. B — A helyi elbeszélés és emlékezet létezését. A névmonda a helyi emlékezet dokumentuma. Az elbeszélte eseményt külön történeti bizonyítékkal lehetne igazolni.
7. A — Az 1896 utáni kőszórásos szabályozás. A Soproni Egyetem tájtörténeti áttekintése az 1896 után megkezdett kőszórásos szabályozáshoz köti a feltöltődést.
8. B — Nagyszentjános. A 64,4 hektáros magterület erdőrészleteit a hivatalos erdőrezervátumi nyilvántartás Nagyszentjános alatt sorolja fel.
9. A — Átadták a fejlesztett intermodális kikötőt. A kormányzati beszámoló 2017. október 18-i átadásáról ír, vízi, közúti és vasúti kapcsolatokkal.
10. B — A szigetvilág alakja történetileg változott. A kutatási jelentés a 20. század során módosuló szigetekről számol be. A mai térkép nem történeti bizonyíték.
11. B — Gönyű önkormányzati falutörténetében. A fogadó építéséről a gönyői önkormányzati falutörténet közöl adatot; további építészeti irat segítheti az ellenőrzést.
12. A — A vasúti állomás. A község településtörténete 1856-ban létesült vasúti állomást említ.

Forrásdetektív, térkép, rejtvény, időgép

Forrásdetektív 1: Régészeti adat. Az épület jellegéről a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti nyilvántartása és a feltárás adatai szólnak.

Forrásdetektív 2: Helyi monda. Gönyű helytörténete névmondaként őrzi a történetet. Egy elbeszélés megléte nem egyenlő a leírt esemény régészeti bizonyításával.

Forrásdetektív 3: Régészeti adat. A jogszabály megnevezi a lelőhelyet és a védelmi célt. Ez dokumentált jogi és régészeti tény.

Forrásdetektív 4: Helyi monda. A község ismertetője maga is szóbeszédként említi az alagutat. Nem szerepel mögötte feltárt, dokumentált alagút.

Forrásdetektív 5: Helyi feltételezés. A helyi falutörténet is valószínűként fogalmazza meg az eseményt. A „valószínűleg” szót ezért nem hagyhatjuk el.

Forrásdetektív 6: Nem következik a forrásból. Egy téglá kapcsolata nem bizonyít helyőrségi létszámot, ráadásul a kutatott gönyői épület nem a mai szigeteken található.

Térképkérdés 1: Gönyű. Gönyű központja a Duna-parton található; a rezervátum ettől még Nagyszentjános községhatárába esik.

Térképkérdés 2: Nagyszentjános. A hivatalos erdőrezervátumi adatlap Nagyszentjános helyrajzi számait sorolja.

Térképkérdés 3: Egy középkori sziget pontos partvonalának bizonyítására. A Duna ágrendszere és a szigetek alakja időben változott; történeti kérdéshez korabeli térkép, régészeti vagy geomorfológiai adat kell.

Rejtvény: MEDER (2. E), ÁRTÉR (2. R), SZIGET (5. E), BÖGÖSHAJÓ (1. B), ERDŐ (1. E). A függőleges titok: EREBE.

Időgép: 1856 – Nagyszentjános vasúti állomást kap, 1896 – Megkezdődnek az Erebe-térség későbbi feltöltődését előidéző szabályozások, 1990 – Nagyszentjános önálló önkormányzatot alakít, 1999 – Felszentelik a Szent János és Szent Liborius templomát, 2007 – Régészeti feltárás a gönyői Nagy-Sáros-dűlőben, 2017 – Átadják a fejlesztett Győr-Gönyű kikötőt, 2022 – Egységes alapfelmérést végeznek az Erebe-szigetek erdőrezervátumban.

Források és módszertan

- Nagyszentjános Község – Településtörténet: <https://nagyszentjanos.asp.lgov.hu/telepulestortenet>
- Gönyű Község – Falutörténet: <https://programok.gonyu.hu/falutortenet-m>
- Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adatbázisa: <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/18360>
- Erdőrezervátum Program, ER-47: <https://www.erdorezervatum.hu/Erebe-szigetek>
- Nagyszentjános: Szent János és Szent Liborius templom: <https://nagyszentjanos.asp.lgov.hu/szent-janos-apostol-es-szent-liborius-puspok-temploma>
- Nagyszentjános: római őrtorony – MNM: <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/18253>
- Győr-Gönyű országos közforgalmú kikötő, átadás: <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-miniszterium/infokommunikacioert-felelos-allamtitkarsag/hirek/atadtak-a-gyor-gonyu-orszagos-kozforgalmu-kikotot>
- EEF: Kognitív tanulástudományi áttekintés: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/evidence-reviews/cognitive-science-approaches-in-the-classroom>

Órai használat: négy rövid lépés

1. Egyéni tipp: mindenki jelöljön három választ forrásnézés nélkül. Így kiderül, mi az, amire már emlékszik. Ne legyen időre menő verseny.
2. Páros bizonyítás: a gyerekek keressék meg, milyen típusú forrás támasztja alá a választ. Külön beszéljék meg, mit mond az ásatás és mit a helyi monda.
3. Térképes ellenőrzés: a mai térképen jelöljék a két települést és a Duna főmedrét. A történeti partvonalhoz ne találjanak ki pontos koordinátákat.
4. Egy hét múlva térjenek vissza a kvízhez. Minden tanuló írjon egy új, két állításból álló forrásdetektív-feladatot, amelyben az egyik állítás bizonyítható, a másik nem.

Rövid forráskritikai ellenőrzőlista

Ki készítette a forrást? Mikor keletkezett? Megfigyelésről, leletről, emlékezetről vagy feltételezésről szól? Más, független forrás alátámasztja? Mit nem állíthatunk belőle?

A térképes tevékenységekhez hivatalos megnyitási hivatkozásokat használj. Más szolgáltató térképfotóinak újraközléséhez előbb ellenőrizd a felhasználási feltételeket.